

Received: 10.04.2019

Accepted: 20.05.2019

Published: 24.06.2019

JOTS, 3/2, 2019: 634-636

**AYDIN, E. Sibiry'a'da Türk İzleri: Yenisey Yazıtları, Kronik
Kitap, İstanbul, 2019, ss. 310,
ISBN: 978-975-2430-96-9**

Hulusi POLAT

Inönü University (Malatya/Turkey)

E-mail: hulusipolat44@gmail.com

Tarihini, kültürünü, sevgisini ve üzüntüsünü taşa kazıyan Türkler, Sibiry'a'da da izler bırakmıştır. Bu ölümsüz izleri süren Prof. Dr. Erhan AYDIN'ın Kronik Kitap yayınlarından çıkan ikinci kitabı olan *Sibiry'a'da Türk İzleri: Yenisey Yazıtları* adlı eser ön söz, giriş, 10 bölüm, dizin ve kaynakçadan oluşmaktadır.

Eserin *Ön Söz* bölümünde (s. 11-12) yazar, önceki yazarların okuma önerilerine yer verildiğini, her yazıt altında özel kaynakça verilerek o yazıtla ilgili tüm yayınların bir araya getirildiğini, yazıtlarda geçen bazı sözcükler ile ilgili açıklamalar yaparken tüm yazıtları göz önüne alarak görüşlerde bulunulduğunu belirtmiştir.

Giriş bölümünde (s. 17-19) Yenisey yazıtlarının hangi coğrafî bölgede yer aldığı, yazıtlarda kullanılan harflerin çeşitliliği, ilk keşfedilen yazıtlar olmasına rağmen satır sayılarının azlığı, tarihsiz oluşu, kalıplaşmış sözler içermesi ve sa-

tırlarının düzensizliği gibi nedenlerle araştırmacıların ilgisini çok çekmediği belirtilmiştir. Yenisey yazıtlarında kapalı é ünlüsü farklı bir işaretle gösterildiği için bu çalışmada kapalı é ünlüsünü taşıyan sözcüklere müdahale edilmeden Latin harflerine aktarıldığı ifade edilmiştir. Eserde [ ] işareti metinde bulunduğu tahmin edilen ancak seçilemeyen harf veya sözcükleri, < > işareti ise yazıcının unuttuğu ancak olması gereken veya silinmiş harf veya sözcükleri göstermek için kullanıldığı belirtilmiştir. Okuyucunun aradığı yazıtı kolayca bulması amacıyla yazıtların numara sırasına göre verildiği, yazıt hakkında yapılan çalışmalara kolayca ulaşabilmesi için de sayfa içi atıf sistemiyle kaynakçanın her yazıtın altında ayrı ayrı verildiği belirtilmiştir.

Yenisey Yazıtları Hakkındaki İlk Bilgiler ve Bulunuşu adlı ilk bölümde (s. 21-23), kronolojik sıraya göre yazıtların hangi bölgelerde ve kimler tarafından bulunduğu gösterilmiş, yazıtlar hakkında ilk bilgileri veren araştırmacıların isimleri verilmiştir.

Yenisey Yazıtlarıyla İlgili İlk Çalışmalar adlı ikinci bölümde (s. 25-26), yazıtlarla ilgili W. RADLOFF, H. N. ORKUN, S. YE. MALOV, D. D. VASILYEV, İ. V. KORMUŞIN ve K. WULFF'un çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir.

Yenisey Yazıtlarıyla İlgili Türkiye'de Yapılan Çalışmalar adlı üçüncü bölümde (s. 27-34), kronolojik olarak Türkiye'de yapılan çalışmalara yer verilmiş, önemli görülenler bölüm sonunda liste halinde bibliyografya olarak yer almıştır.

Yenisey Yazıtlarıyla İlgili Sorunlar adlı dördüncü bölümde (s. 35-42), yazıtların adlandırılması ve numaralandırılması, yazıtların envanter bilgileri ve Güney Yenisey yazıtlarının sorunları ele alınmıştır. Bir araştırmacının kullandığı adlandırma ve kısaltmaların başka araştırmacılar tarafından kullanılmamasından kaynaklı sorunlar dile getirilmiş, adlandırma ve kısaltmalar hakkında gerekli bilgiler verilmiştir.

Ottuk-Daş I, Ottuk-Daş III, Çaa-Höl III, Çaa-Höl VII, Uybat IV, Uybat V, Tuba I, Tuba II, Ak-Yüs I, Taşeba, Malinovka, Kara-Bulun III, Podkuninskaya, İyme I (s. 38-40) yazıtlarının nerede olduğuna dair sorunlar dile getirilerek araştırmacıların görüşleri sunulmuştur. Güney Yenisey yazıtlarının (Ağırşak, Aymırlık I, Aymırlık II, Çinge, Edegey I, Edegey II, Edegey III, Edegey IV, Edegey V, Edegey VI,

Karban, Ozernaya II, Sargol, Sulek III, Sulek IV, Sulek V, Sulek VI, Uybat Gümüş Kap) (s. 40-42) farklı bir alfabe ile yazıldığı iddiası sorununa değinilmiş ve konunun araştırmacılar tarafından tartışılması gerektiği belirtilmiştir.

Numaralı Yenisey Yazıtları adlı beşinci bölümde (s. 43-236), 154 yazıt numara sırasına göre yer almaktadır. 150 yazıtın Türk runik harfli metni, transkripsiyonu ve Türkiye Türkçesine aktarması verilmiştir. Her bir yazıt incelenirken nerede bulunduğu, yazıt üzerine çalışmalar hakkında bilgiler verilmiş ve notlar bölümünde önemli görülen veya tartışmalı kelimeler üzerine ayrıntılı açıklamalarda bulunulmuştur. Her yazıtın sonundaki *Notlar* bölümünde o yazıtta açıklama gerektiren kelimeler üzerine incelemeler yapılmış, diğer araştırmacıların görüşlerine yer verilmiştir. Toplam 137 kelime incelenmiştir. İncelenen kelimeler arasında *esiz e, esizim e, yita, esni* gibi acıma ünlemleri; *apa, beg, bilge, böğü, buyruk, çad, çawış, çigşi, çor, egök inançu, ışwara, kan, katun, kunçuy, öge, sañun, tarkan, tegin, tenriken, terken, totok, uruñu* gibi unvan adları; *bars, buçu, egri tewe, ingen, irbiş, öküz, kakım, kara sıñkur, toña, toñuz, turna* gibi hayvan adları; *Akbay, Kırkız, Tokuz Tatar, Tölis, Türgüş, Uyğur* gibi boy adları yer almaktadır.

Numarasız Yenisey Yazıtları adlı altıncı bölümde (s. 237-248), aynı yöntemle 21 yazıt hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Bölümde 12 yazıtın metni yer almaktadır.

Eserin sonunda genel dizin (s. 249-275) ve incelenen sözcüklerle ilgili özel bir dizin (s. 277-279) yer almaktadır.

Prof. Dr. Erhan AYDIN, taşlara kazınan tarihin Sibiry'a'da izlerini sürerek Türk insanının eşine, çocuğuna, akrabalarına, halkına ve yurduna karşı sevgisini ve bağlılığını bu kitapla bizlere aktarmıştır. Yazıtların Türk runik harfli metni, transkripsiyonu ve aktarmasının birlikte verilmesi eserin kullanılabilirliğine olumlu katkı sunmuştur. Yazıtların hemen sonunda özel kaynakçanın verilmesi o konu ile ilgili çalışmalara kolaylık sağlamıştır. Türk tarihi ile Türk dili araştırmalarına ilgi duyanların elinden düşürmeyeceği bu eserin Eski Türkçe araştırmaları alanına önemli bir katkı vereceği şüphesizdir.